

УДК 32.1:303.4

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ SWOT-АНАЛІЗУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Тосько Р.Р., Новікова А.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

В статті теоретично обґрунтовано актуальність формування стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки. Запропоновано підхід, який базується на використанні універсального стратегічного інструменту SWOT-методики. Проведено стратегічний аналіз внутрішнього та зовнішнього безпекового середовища. Ідентифіковано можливості, загрози, сильні та слабкі сторони системи національної безпеки в сфері державної безпеки. Розглянуто чотири стратегічні альтернативи забезпечення національної безпеки в сфері державної безпеки.

Ключові слова: SWOT-аналіз, національна безпека, державна безпека.

Постановка проблеми. Захищеність національних інтересів держави залежить від того, наскільки успішно система забезпечення національної безпеки здатна реагувати на виклики та загрози [1, с. 105]. При цьому важливого значення набуває аналіз зовнішнього та внутрішнього безпекових середовищ. Безпекове середовище України, стає якісно іншим: загострення агресії з боку Російської Федерації, невиконання міжнародних угод у односторонньому порядку та прогресуюча криза у всіх важливих сферах національної безпеки веде до підвищення ступеня його непередбачуваності.

Несподівані зміни у безпековому середовищі вимагають швидкого та адекватного реагування та формування стратегії зміцнення національної безпеки України з врахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників.

Нині однією з найуспішніших системних технологій, що дає змогу оцінити в комплексі вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, сильні і слабкі сторони та можливості держави, що впливають на стан захищеності інтересів особи, суспільства та держави, є SWOT-аналіз [1, с. 105].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основними науковими джерелами, в яких досліджуються різні аспекти якісного стратегічного управління на державному рівні є праці наступних учених: В. П. Горбулін, А. Б. Качинський (запропонували застосування методології SWOT-аналізу для оцінки стану внутрішнього і зовнішнього середовищ) [1]; В. Ю. Богданович, А. І. Семенченко (визначили підхід до розробки теоретичних засад стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки держави) [2]; Белов О. Ф., Лисицин Е. М. (дослідили актуальні питання організації стратегічного планування державної політики національної безпеки України) [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зазначити, що проблема формування стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки в Україні в стратегічному управлінні залишилась поза увагою вітчизняних науковців, а тому потребує достатнього дослідження та систематизації.

Мета статті. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування застосування методики SWOT-аналізу для формування стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки.

Виклад основного матеріалу. З часу отримання незалежності Україна сформувала систему національної безпеки, яка на сьогоднішній день є недосконалою. Попри недосконалість сфери державної безпеки, це дозволило Україні чітко визначитись зі своєю європейською позицією та розпочати трансформаційні процеси в державі та суспільстві. Обрана в 90-х роках неефективна стратегія розвитку України, як незалежної держави перешкоджала її становленню на європейський демократичний шлях. Революція гідності 2014 року, спровокована насамперед повною відсутністю політичної волі керівництва країни європейським цивілізаційним вибором суспільства, відкрила для України можливості для формування та розробки нової стратегії розвитку.

Російська агресія пов'язана з порушенням всіх фундаментальних принципів права, двосторонніх угод та «добросусідства» окупувала частину української території – Автономну Республіку Крим і Севастополь, розпочала «гібридну» війну з метою підірвати єдність демократичного світу та національну безпеку країни.

В умовах докорінних змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі Україна потребує розробки нової моделі державної безпеки, яка неможлива без стратегії забезпечення національної безпеки.

Для визначення стану безпекового середовища та подальшої розробки стратегічних планів найчастіше використовуються методи стратегічного аналізу. Одним з найпоширеніших та якісних інструментів стратегічного планування є методика SWOT-аналізу. Абревіатура SWOT була запропонована професором К. Ендрюсом у 1963 році на конференції в Гарварді, присвяченій проблемам бізнес-політики [1, с. 105]. SWOT-аналіз не містить в собі економічних категорій, тому на сьогоднішній він зарекомендував себе як універсальну методологію, що використовується для формування стратегій у різних сферах життєдіяльності.

Наступний рисунок вказує, як при аналізі здійснюється огляд безпекового середовища (рис. 1).

Слабкі сторони національної безпеки держав – це відсутність важливих елементів системи забезпечення національної безпеки або заходів, що досі не вдається здійснити у сфері національної безпеки порівняно з іншими державами, внаслідок чого вона потрапляє у несприят-

ливе воєнне, політичне, економічне, інформаційне, екологічне тощо становище.

Сильні сторони системи забезпечення національної безпеки – це особливі успіхи порівняно з іншими державами, що дають їй додаткові переваги при здійсненні державної політики національної безпеки.

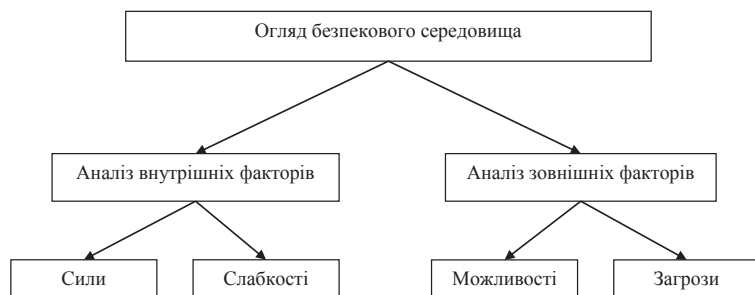

Рис. 1. Огляд безпекового середовища

Джерело: розроблено авторами за даними [4]

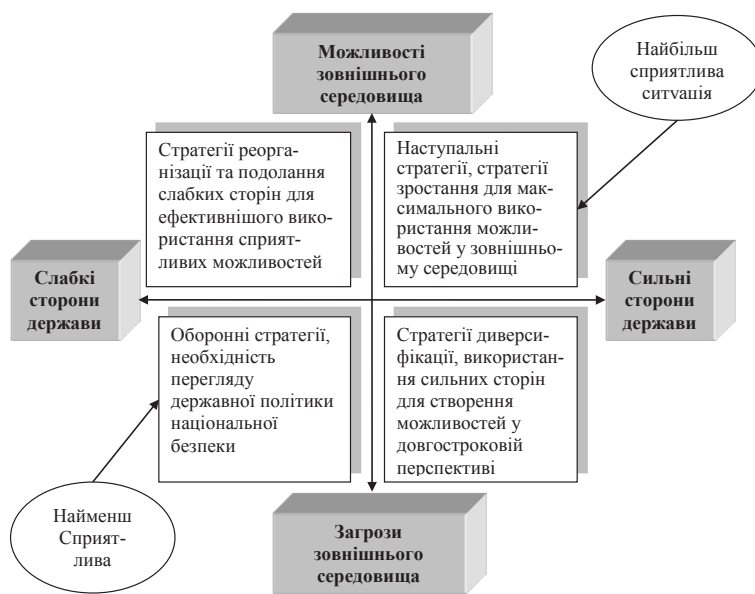

Рис. 2. SWOT-аналіз: стратегічні альтернативи

Джерело: [1, с. 115]

Можливості – це сприятливі обставини, які система забезпечення національної безпеки держави може використати для отримання переваги перед політичними конкурентами.

Загрози – можливість чи неминучість виникнення соціальних, природних або техногенних явищ із прогнозованими, або неконтрольованими небажаними подіями, що можуть виникнути у певний момент часу в межах даної території, спричинити смерть людей і завдати шкоди їхньому здоров'ю, призвести до матеріальних і фінансових збитків, тощо [1, с. 106].

Таким чином методика SWOT-аналізу – це оцінка реального стратегічного стану держави, що показує, наскільки існуюча стратегія державної політики національної безпеки відповідає внутрішнім та зовнішнім факторам. Формулюючи стратегію зміцнення національної безпеки країни та працюючи над слабкими сторонами, змінюючи стратегію державної політики національної безпеки, держава повинна перетворювати актуальні загрози національній безпеці в сфері державної безпеки на сприятливі можливості (рис. 2).

Для встановлення зв'язків між між факторами зовнішнього та внутрішнього безпекового середовища та формування стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки складається матриця SWOT, що має такий вигляд (табл. 1).

Враховуючи дані наведені у табл. 1, експерт або фахівець повинен розглянути всі можливі парні комбінації та виділити ті, що мають бути враховані при формуванні стратегії зміцнення національної безпеки в сфері державної безпеки (табл. 2).

1. **Стратегія SO (СИМ).** Будь-яка держава має спиратись на сильні сто-

Таблиця 1

SWOT-аналіз безпекового середовища держави

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Подолання корупції, як першочергового завдання влади 2. Проведення судової реформи, як ключового елементу становлення правової держави 3. Децентралізація влади та розвиток місцевого самоврядування 4. Відновлення довіри громадян до представницької демократії 5. Створення європейської комунікативної моделі «влада-громадяни» 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сепаратизм 2. Енергетична залежність від РФ 3. Етнічний конфлікт в Криму та Закарпатті 4. Міжконфесійний конфлікт 5. Русифікована мовно-культурна сфера 6. Гуманітарний конфлікт на Сході України
Можливості (O)	Загрози (T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміцнення Української демократичної держави 2. Створення ефективного сектору безпеки й оборони 3. Підвищення обороноздатності держави 4. Відновлення територіальної цілісності держави 5. Інтеграція в ЄС 6. Формування ефективною системи міжнародних гарантій національної безпеки в сфері державної безпеки 7. Формування ефективною системи стратегічного партнерства з країнами та міжнародними організаціями 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порушення територіальної цілісності 2. Військова присутність Російської Федерації в Криму та на Сході України 3. Ведення РФ «гібридної» війни проти України 4. Відсутність надійних зовнішніх гарантій безпеки для України 5. Корупція та неефективна система державного управління 6. Неефективність системи забезпечення національної безпеки України в сфері державної безпеки

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

рони власної системи забезпечення національної безпеки, використовуючи при цьому наявні можливості зовнішнього середовища.

Таблиця 2

Базова матриця SWOT-аналізу

Сприятливий перетин для держави	S 1. 2. ...	W 1. 2. ...	
O 1. 2. ...	Поле SO (СИМ)	Поле WO (СЛМ)	Небезпечний перетин для держави
T 1. 2. ...	Поле ST (СИЗ)	Поле WT (СЛЗ)	

Джерело: [1, с. 113]

2. **Стратегія ST (СИЗ)** передбачає використання сильних сторін для мінімізації загроз системі забезпечення національної безпеки.

3. **Стратегія WO (СЛМ)** спрямована на мінімізацію впливу слабких сторін у разі реалізації наявних можливостей держави.

4. **Стратегія WT (СЛЗ)**. Метою даної стратегії є мінімізацію впливу слабких сторін з метою подолання реальних загроз системі забезпечення національної безпеки.

Обираючи стратегію, варто пам'ятати, що можливості і загрози можуть переходити у протилежності. Так невикористана можливість може

стати загрозою, якщо її використовує конкурент. Тобто бездіяльність може призвести до виникнення ризику невикористаних можливостей. Чи, навпаки, вдало відвернена загроза може створити в сильну додаткову сторону в тому випадку, якщо конкуренти не усунули цієї загрози [6, с. 130].

Висновки і пропозиції. Як свідчать основні результати даних досліджень, аналіз безпекового середовища – це дуже важливий та складний етап стратегічного планування державної політики національної безпеки, який на сьогодні є досить актуальним. Він вимагає уважного аналізу процесів, що відбуваються у безпековому середовищі, оцінки чинників і встановлення зв'язку між можливостями, загрозами, сильними та слабкими сторонами системи забезпечення національної безпеки в сфері державної безпеки. Тому застосування SWOT-методики для формування стратегії зміцнення національної безпеки дасть можливість модернізувати діючу недосконалу систему забезпечення національної безпеки. Пропонується залучити експертів та фахівців для встановлення взаємозв'язків між чинниками зовнішнього та внутрішнього середовища. Запропоновані експертними групами стратегічні альтернативи зміцнення національної безпеки України забезпечить необхідний рівень її захисту в умовах впливу глобалізації протягом найближчих 5-10 років. При цьому необхідною умовою зміцнення національної безпеки України, з урахуванням впливу глобалізації, на думку авторів, стане повна імплементація Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

Список літератури:

1. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. В. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Богданович В. Ю., Семенченко А. І. Методичний підхід до формалізації стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки держави / Вісник НАДУ. – 2006. – № 4.
3. Горбулін В. П., Белов О. Ф., Лисицин Е. М. Актуальні питання організації стратегічного планування державної політики національної безпеки України // Стратегічна панорама. – 1999. – № 3.
4. SWOT-Analysis: (Strategic Management) [Електронний ресурс] // QuickMBA – Режим доступу: <http://www.quickmba.com/strategy/swot/>
5. Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у сфері національної безпеки». – К.: НІСД, 2014. – 148 с.
6. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Н. Ю. Подольчак. – Львів: Видавництво Львівської Політехніки, 2012. – 400 с. – ISBN 978-617-607-196-9.

Тосько Р.Р., Новикова А.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДИКИ SWOT-АНАЛИЗА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ СТРАТЕГИИ УКРЕПЛЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

В статье теоретически обоснована актуальность формирования стратегии укрепления национальной безопасности в сфере государственной безопасности. Предложен подход, основанный на использовании универсального стратегического инструмента SWOT – методики. Проведено стратегический анализ внутренней и внешней безопасности сред. Идентифицировано возможности, угрозы, сильные и слабые стороны системы национальной безопасности в сфере государственной безопасности. Рассмотрены четыре стратегические альтернативы обеспечения национальной безопасности в сфере государственной безопасности.

Ключевые слова: SWOT-анализ, национальная безопасность, государственная безопасность.

Tosko R.R., Novikova A.V.

National University «Lviv Polytechnic»

METHODOLOGY OF SWOT-ANALYSIS TO FORM THE NATIONAL SECURITY STRATEGY IN THE FIELD OF NATIONAL SECURITY

Summary

This paper theoretically described the urgency of forming the national security strategy in the field of national security. The approach is based on the use of universal strategic tool – SWOT-method. A strategic analysis of the internal and external security was performed. The opportunities, threats, strengths and weaknesses of national security in the field of national security were identified. Four strategic alternatives for national security in the field of national security are considered.

Keywords: SWOT-analysis, national security, state security.